EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 02 24
COM(2021) 97 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Atnaujinta griežtesnės priežiūros ataskaita. Graikija, 2021 m. vasario mėn.

{SWD(2021) 43 final}

PAGRINDINIAI FAKTAI

Graikijos ekonominiai pokyčiai ir politika stebimi per Europos ekonominės politikos koordinavimo semestrą, taikant griežtesnės priežiūros sistemą pagal Reglamentą (ES) Nr. 472/2013 ([1]). Sprendime pradėti taikyti griežtesnę priežiūrą Graikijoje ([2]) pripažįstama, kad Graikijai reikia ir toliau įgyvendinti priemones, kuriomis šalinami ekonominių ir finansinių sunkumų šaltiniai arba potencialūs šaltiniai, kartu įgyvendinant struktūrines reformas, kuriomis remiamas patikimas ir tvarus ekonomikos augimas.

Griežtesnė priežiūra – tai visapusiška ekonominių pokyčių ir politikos, kurios reikia tvariam ekonomikos atsigavimui užtikrinti, vykdymo stebėjimo sistema. Pagal ją numatytas reguliarus naujausių ekonominių ir finansinių pokyčių Graikijoje vertinimas, taip pat valstybės finansavimo sąlygų stebėsena ir skolos tvarumo analizės atnaujinimas. Griežtesnė priežiūra taip pat sudaro sąlygas įvertinti 2018 m. birželio 22 d. Graikijos bendrą įsipareigojimą Euro grupei tęsti ir užbaigti pagal Europos stabilumo mechanizmo programą priimtas reformas ir užtikrinti, kad būtų išlaikyti pagal finansinės pagalbos programas priimtų svarbių reformų tikslai. Šiomis aplinkybėmis vykdant griežtesnę priežiūrą stebima, kaip įgyvendinami konkretūs įsipareigojimai iki sutartų terminų (t. y. iki 2022 m. vidurio) užbaigti pagrindines pagal programą pradėtas struktūrines reformas šešiose pagrindinėse srityse, konkrečiai: i) fiskalinės, įskaitant struktūrinę, politikos, ii) socialinės gerovės, iii) finansinio stabilumo, iv) darbo ir produktų rinkų, v) Graikijos turto ir dalyvavimo valdant turtą įmonės ir privatizavimo ir vi) viešojo administravimo modernizavimo ([3]).

Tai yra devintoji Graikijai skirta griežtesnės priežiūros ataskaita. Ataskaita grindžiama 2021 m. sausio 26–27 d. nuotoliniu būdu surengto patikrinimo išvadomis ir reguliariu dialogu su valdžios institucijomis. Patikrinimą atliko Europos Komisija kartu su Europos Centriniu Banku ([4]). Pagal stebėsenos užbaigus programą sistemą prisidėjo Tarptautinis valiutos fondas, o pagal išankstinio perspėjimo sistemą ir 2018 m. balandžio 27 d. susitarimo memorandumą dėl Europos Komisijos ir Europos stabilumo mechanizmo darbo santykių dalyvavo Europos stabilumo mechanizmo atstovai. Šioje ataskaitoje vertinama, kaip Graikija įgyvendina įsipareigojimus Euro grupei iki 2020 m. pabaigos užbaigti reformas. Ši ataskaita nėra susijusi su leidimu panaudoti sąlygiškas skolos priemones – remiantis sutartu pusmečio grafiku, toks leidimas galėtų būti suteiktas remiantis dešimtąja ataskaita, kurią numatoma paskelbti gegužės mėn.

BENDRASIS ĮVERTINIMAS

Ataskaita parengta atsižvelgiant į antrąją pandemijos bangą, dėl kurios 2020 m. pabaigoje buvo apskritai sugriežtintos viruso plitimo valdymo priemonės, o pastaruoju

([1]) 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 472/2013 dėl euro zonos valstybių narių, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, ekonominės ir biudžeto priežiūros griežtinimo (OL L 140, 2013 5 27, p. 1).

([2]) 2021 m. vasario 17 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2021/998 dėl griežtesnės priežiūros taikymo Graikijai pratęsimo.

([3]) https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf

([4]) ECB darbuotojai dalyvavo išvykstamajame patikrinime pagal ECB kompetenciją: suteikė ekspertinių žinių finansų sektoriaus politikos ir makrolygiu svarbiais klausimais, kaip antai dėl pagrindinių fiskalinių tikslų bei tvarumo ir finansavimo poreikių. Prieš išvykstamąjį patikrinimą 2021 m. sausio 13–20 d. buvo surengtas techninio pobūdžio patikrinimas (jis taip pat vyko nuotoliniu būdu).

metu tam tikruose regionuose, įskaitant Atėnus, uždarytos mokyklos bei mažmeninės prekybos įmonės ir apribotas asmenų judumas. Manoma, kad 2020 m. Graikijos ekonomika susitraukė 10 %, palyginti su 2019 m., ir šiais metais prognozuojamas tik dalinis atsigavimas. Pandemijos padariniai 2020 m. turizmo sezonui padarė neigiamą poveikį Graikijos ekonomikai, labai priklausomai nuo turizmo sektoriaus. Vyriausybė toliau tikslino esamas fiskalines priemones, kuriomis remiami bedarbiai ir samdomi darbuotojai, kurių sutartys buvo sustabdytos, pratęsė paramos įmonėms priemonių galiojimą ir priėmė naujas tikslines priemones namų ūkiams ir įmonėms apsaugoti. Iki šiol užimtumo apsaugos priemonės, kurias ES rėmė visų pirma pasitelkdama naująją laikinos paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE) ir Europos socialinį fondą, buvo veiksmingos, o nedarbo lygis iš esmės išliko stabilus, nepaisant to, kad ekonomika labai susitraukė. Vis dėlto darbo netekusių asmenų skaičius didėja, nes naujų darbuotojų įdarbinimas išlieka vangus. Įmonėms ir darbuotojams buvo naudingos viešosios paramos priemonės, tačiau tikėtina, kad visas problemų, su kuriomis susiduria įmonių ir finansų sektoriai, mastas atsiskleis tik vėlesniame etape laipsniškai atsisakant paramos priemonių, kaip ir kitose valstybėse narėse. Šią situaciją reikės atidžiai valdyti, kad būtų išvengta skardžio efekto.

Nepaisant sudėtingų aplinkybių, valdžios institucijoms pavyko pasiekti gerų rezultatų keliose srityse, įskaitant švietimą, valstybės turto valdymą, privatizavimo projektus ir energetikos politiką. Visų pirma:

- **Per pastaruosius tris mėnesius buvo priimtos dvi plataus užmojo švietimo srities reformos.** 2020 m. gruodžio mėn. patvirtinta profesinio rengimo ir mokymo reforma, kurios tikslas – didinti šio mokymo patrauklumą ir geriau susieti profesinį rengimą ir mokymąsi visą gyvenimą su darbo rinkos poreikiais. 2021 m. vasario mėn. Aukštojo mokslo įstatymu savo ruožtu siekiama modernizuoti universitetų veiklą ir gerinti siūlomo mokslo kokybę. Be to, pradėti mokyklų vidaus ir išorės vertinimai.

- **Graikijos turto ir dalyvavimo valdant turtą įmonė** užbaigė visų valstybės valdomų įmonių valdybų peržiūrą – tai buvo konkretus įsipareigojimas. Įmonės strateginis planas buvo toliau įgyvendinamas, kaip planuota, o valdžios institucijos baigė rengti įmonei skirtas atnaujintas ministerijos gaires.

- Padaryta pažanga vykdant **privatizavimo konkursus**: 2020 m. gruodžio 31 d. buvo sėkmingai užbaigtas sandoris dėl Alimos prieplaukos, artimiausiais mėnesiais tikimasi užbaigti projektą „Hellinikon“ ir padaryta šiokia tokia ilgai laukta pažanga vykdant „Egnatia“ koncesijai būtinus veiksmus – visa tai yra konkretūs įsipareigojimai.

- **Energetikos politikos srityje** valdžios institucijos pradėjo rinkos tyrimą, siekdamos per ateinančius mėnesius užbaigti ilgalaikę antimonopolinę bylą prieš viešąją energetikos įmonę – tai yra konkretus įsipareigojimas.

Reformos tęstos ir kitose svarbiose srityse. Viešųjų finansų valdymo reformos, įskaitant viešųjų investicijų biudžetą, vėl įgavo labai reikalingą pagreitį, nes buvo padaryta pažanga rengiant administracines, ekonomines ir funkcines biudžeto klasifikacijas. Reikės vykdyti griežtą stebėseną, nes tai labai svarbu siekiant padidinti mokėjimo procedūrų veiksmingumą. Buvo priimti teisės aktai dėl mokesčių administratoriaus žmogiškųjų išteklių reformos, o pati reforma toliau vykdoma, siekiant ją visiškai užbaigti iki kitos peržiūros. Pagal planą vykdomos ir viešojo administravimo reformos, įskaitant naujų teisės aktų, kuriais siekiama greičiau ir veiksmingiau įdarbinti valstybės tarnautojus, priėmimą.

Vis dėlto atrodo, kad bendras įgyvendinimo tempas keliose srityse sulėtėjo, visų pirma dėl pandemijos, o keliems įsipareigojimams įvykdyti skirtų priemonių įgyvendinimas buvo atidėtas. Be tebesitęsiančių pandemijos sunkumų, kaip tam tikro vėlavimo priežastį valdžios institucijos taip pat nurodė kelių pagrindinių administracijos etatų pertvarkymą šių metų pradžioje bei dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano rengimo padidėjusį darbo krūvį, ir tai deramai pripažinta. Siekiant parengti dirvą ryžtingai pažangai iki gegužės mėn. dešimtosios ataskaitos, buvo susitarta dėl kelių išsamių konkrečių veiksmų gairių. Į jas įtrauktas tolesnis finansų sektoriaus reformų įgyvendinimas, visiškas Nepriklausomos valstybės pajamų institucijos žmogiškųjų išteklių reformos įgyvendinimas, projektų rengimo priemonės ir strateginių projektų duomenų bazės, skirtos didelėms investicijoms, paleidimas, naujų įsiskolinimų susidarymo prevencija ir vėluojantis esamo įsiskolinimo mažinimas, be kita ko, sustiprinant įsiskolinimų panaikinimo iniciatyvinį komitetą ir supaprastinant fiskalinių procedūrų vykdymo teisinę sistemą, reformos, kuria toliau supaprastinamas investicijų licencijavimas sutartose srityse, užbaigimas ir atnaujinto darbo kodekso priėmimas. Be to, valdžios institucijos įsipareigojo imtis tam tikrų konkrečių veiksmų sveikatos priežiūros, kovos su korupcija, viešojo administravimo reformos ir sąskaitų plano įgyvendinimo srityse. Turint omenyje teisingumo sistemos reformos svarbą bendrai ekonomikos gaivinimo strategijai, ji turi būti atnaujinta, nes su teisingumo sistemos veiksmingumu susijusios reformos padeda užtikrinti greitą investicijų, įskaitant privačiojo sektoriaus investicijas, įgyvendinimą.

Taip pat atidėtas kai kurių esminių finansų sektoriaus reformų įgyvendinimas, tačiau susitarta dėl plataus užmojo tvarkaraščio iki kitos peržiūros. Nemokumo kodekso įsigaliojimas praėjusių metų pabaigoje buvo iš dalies atidėtas: kai kurie elementai turėjo įsigalioti kovo 1 d., kiti – 2021 m. birželio 1 d. Šis kodeksas yra esminė nemokumo sistemos reformos dalis, tačiau reikia atlikti daug įgyvendinimo darbų, susijusių su išsamiomis jos specifikacijomis, taip pat su IT platformos, sujungtos su bankų sistemomis, sukūrimu. Kitos sutartos reformos toliau įgyvendinamos, tačiau lėčiau, nei buvo sutarta, ir jų įgyvendinimą reikės atidžiai stebėti, visų pirma, kiek tai susiję su susikaupusių namų ūkių nemokumo bylų užbaigimu (yra rizikos, kad 2021 m. pabaigos tikslas nebus pasiektas) ir su pareikalautų išmokėti valstybės garantijų patvirtinimu, kuris 2020 m. paskutinį ketvirtį buvo vėl atidėtas taip pat ir dėl naujų darbuotojų įdarbinimo sunkumų sugriežtinus viruso plitimo valdymo priemones. Valdžios institucijos rengia papildomas finansų sektoriaus rėmimo priemones, visų pirma turto apsaugos programos „Hercules“ pratęsimą, ir tai yra sveikintina. 2020 m. pabaigoje sugriežtinus viruso plitimo valdymo priemones, valdžios institucijos sustabdė visas vykdymo užtikrinimo priemones, taikomas visų kategorijų skolininkams, įskaitant e. aukcionų vykdymą ir jų parengiamuosius veiksmus; tai gali užtrukti keletą mėnesių. Jei toks bendras visų vykdymo užtikrinimo priemonių įšaldymas užsitęstų, jis galėtų trukdyti Graikijos bankams ir valdymo įmonėms greitai ir veiksmingai tvarkyti neveiksnias paskolas. Todėl valdžios institucijų prašoma laiku priimti laikinus ir tikslingesnius sprendimus, kartu apsaugant pažeidžiamus namų ūkius.

Rengdamos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, valdžios institucijos glaudžiai bendradarbiauja su Europos Komisija. Tai vertintina teigiamai, nes didelės lėšos, kurias Graikija turi teisę gauti pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, jei jos bus naudojamos veiksmingai ir tinkamai, artimiausiais metais padėtų skatinti ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą ir dvejopą pertvarką. Pagal ES ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę Graikijai 2021–2026 m. bus skirta 30,5 mlrd. EUR, iš kurių 17,8 mlrd. EUR bus suteikta dotacijomis. Tikimasi, kad reformos ir investicijos, kurios bus plano dalis, bus grindžiamos ankstesnėmis ir vykdomomis

reformomis, susijusiomis su griežtesnės priežiūros procesu, ir jas papildys. Kartu su papildoma 1,7 mlrd. EUR suma pagal priemonę „React-EU“ ir 2,7 mlrd. EUR suma, jau išmokėta pagal Europos laikinos paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE), taip pat galima papildoma suma ([5]), šie dideli finansiniai ištekliai padės sušvelninti pandemijos ekonominį ir socialinį poveikį ir suteiks reikiamą paramą tvariam ir įtraukiam atsigavimui.

Apskritai šioje ataskaitoje daroma išvada, kad Graikija padarė didelę pažangą įgyvendindama keletą reformų įsipareigojimų, tačiau pastebima, kad reformų tempas sulėtėjo, kartu pripažįstant sudėtingas pandemijos sukeltas aplinkybes. Europos institucijos palankiai vertina nuolatinį glaudų ir konstruktyvų valdžios institucijų dalyvavimą ir susitarimą dėl kelių persvarstytų esminių reformų terminų. Valdžios institucijos raginamos toliau telkti išteklius, kad galėtų imtis visų būtinų veiksmų savo konkretiems įsipareigojimams įgyvendinti laiku, prieš parengiant dešimtąją griežtesnės priežiūros ataskaitą, kuri turi būti paskelbta gegužės mėn. ir kuria remiantis numatoma leisti panaudoti kitą sąlygiškų skolos priemonių rinkinį.

MAKROEKONOMINIAI POKYČIAI

Koronaviruso pandemija toliau daro didelį neigiamą poveikį Graikijos ekonomikai. Trečiąjį 2020 m. ketvirtį ekonomika išaugo 2,3 %, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, kuomet ji buvo sumažėjusi −14,1 %. Trečiąjį ketvirtį ekonomikos atsigavimas buvo gerokai vangesnis už didelį euro zonos atsigavimą – daugiausia dėl staigaus pridėtinės vertės sumažėjimo turizmo sektoriuje. Augimą skatino privatus vartojimas, o prekių eksportas išliko mažai pakitęs. Nedarbas toliau mažėjo ir 2020 m. trečiąjį ketvirtį siekė 16,2 %, o tai rodo, kad taikomos paramos priemonės sėkmingai padeda išsaugoti darbo vietas. Tačiau, palyginti su praėjusiais metais, užimtumas sumažėjo, visų pirma dėl mažesnio turizmo sektoriuje įdarbinamų žmonių skaičiaus. Jaunimo nedarbas taip pat sumažėjo, bet išlieka labai aukštas – trečiąjį ketvirtį jis sudarė 34,2 %.

2020 m. pabaigoje sugriežtinus viruso plitimo valdymo priemones tikėtina, kad pirmąjį šių metų pusmetį ekonomikos atsigavimas išliks vangus. Toliau taikomos 2020 m. lapkričio mėn. paskelbtos viruso plitimo valdymo priemonės – tai reiškia, kad paslaugų sektoriui taikomi griežti apribojimai, o pramoninė gamyba toliau vykdoma be didelių sutrikimų, nors ir susiduriama su sutrikusiomis tiekimo grandinėmis ir sumažėjusia paklausa. Tikėtina, kad dėl šių gyvybėms išsaugoti reikalingų priemonių ekonomikos atsigavimas dar labiau užsitęs. Komisijos 2021 m. žiemos prognozėje, parengtoje prieš dar kartą regionuose sugriežtinant viruso plitimo valdymo priemones, numatyta, kad realiojo BVP augimas 2021 m. sieks 3,5 %, o 2022 m. – 5 %, daugiausia dėl vidaus paklausos. Prognozėje daroma prielaida, kad iki 2021 m. vidurio skiepijimas palaipsniui padės apsaugoti pažeidžiamiausius asmenis, o tai leistų antrąjį ketvirtį ilgam laikui, nors ir laipsniškai, sušvelninti viruso plitimo stabdymo priemones. Numatoma, kad išorės sektorius taip pat teigiamai prisidės prie ekonomikos augimo, nors ir mažiau, nei tikėtasi anksčiau, nes gali prireikti daugiau laiko, kad turizmas visiškai atsigautų. Prognozėje daroma prielaida, kad 2021 m. taikant tikslines intervencines priemones, skirtas įmonėms ir namų ūkiams, fiskaline politika toliau bus

([5]) Taryba jau patvirtino iš viso 90,3 mlrd. EUR finansinę paramą 18-ai valstybių narių. Valstybės narės vis dar gali teikti prašymus gauti finansinę paramą pagal laikinos paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE), kurios bendras pajėgumas – iki 100 mlrd. EUR.

remiama ekonomika. Tikėtina, kad ekonomikos sąstingis turės įtakos kainų augimui, kuris turėtų išlikti šiek tiek neigiamas ir 2021 m., o 2022 m. – vėl atsigauti.

Netikrumas dėl perspektyvų tebėra didelis. Prognozėms būdingas didelis netikrumas, daugiausia siejamas su pandemijos raida ir skiepijimo kampanijos sėkme. Pažanga kovojant su pandemija tiek šalies viduje, tiek tarptautiniu mastu taip pat yra labai svarbi siekiant atgaivinti turizmo sektorių. Netikrumas taip pat susijęs su tuo, kaip greitai atsigaus privatusis sektorius pasibaigus paramos priemonių galiojimui. Tai turės būti kruopščiai suplanuota, kad būtų išvengta skardžio efekto, dėl kurio įmonėms galėtų kilti sunkumų, įskaitant bankrotą. Dėl Graikijos įmonių sektoriaus balanso struktūros trūkumų kyla rizika, kad ekonomika atsigaus lėčiau. Dar daugiau netikrumo dėl makroekonominės perspektyvos kelia geopolitinė įtampa regione ir tebesitęsianti migracijos krizė. Kita vertus, Komisijos prognozėje neatsižvelgta į Graikijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano, kurio įgyvendinimas turėtų labai paskatinti augimą, poveikį ekonomikai.

FISKALINIAI POKYČIAI

2021 m. fiskalinė politika išliks skatinamoji, nes valdžios institucijos toliau teiks tikslinę paramą nuo krizės nukentėjusiems namų ūkiams ir įmonėms. Reaguodama į nepalankią pandemijos raidą, vyriausybė nusprendė 2020 m. lapkričio mėn. pradžioje sugriežtinti viruso plitimo valdymo priemones, o vėliau ir uždaryti mokyklas bei mažmeninės prekybos įmones ir apriboti asmenų judumą tam tikruose regionuose, įskaitant Atėnus, ir paskelbė apie ankstesnių fiskalinių priemonių pratęsimą. Padidintas bendras grąžintinų avansų paketas (valstybės parama nuo pandemijos nukentėjusioms įmonėms, skiriama paskolų su sąlyginiu subsidijos komponentu forma), pratęstas įprastų ir ilgalaikių bedarbio pašalpų mokėjimas ir pratęsta laikinoji ekonominė parama laikinai nedirbantiems samdomiems darbuotojams. Kadangi viruso plitimo valdymo priemonių trukmė buvo ilgesnė, nei iš pradžių planuota, vyriausybė taip pat paskelbė keletą naujų priemonių, skirtų namų ūkiams ir nukentėjusioms įmonėms remti. Tarp jų – nauja garantijų schema ir nauja paskolų subsidijų programa, pritaikytos padėti mažosioms ir vidutinėms įmonėms, visų pirma labai mažoms įmonėms. Be to, nukentėjusios įmonės galės gauti kompensaciją už savo pastoviąsias išlaidas mokesčių ir socialinio draudimo įmokų kredito forma. Graikijos politinis atsakas nuo koronaviruso protrūkio pradžios buvo greitas ir įgyvendinus pirmiau minėtas priemones 2020 m. jo bendras dydis turėtų sudaryti apie 9,4 % BVP, o 2021 m. – 6,5 % BVP. Apskritai, remiantis Komisijos 2020 m. rudens prognoze, paramos priemonių, kurias Graikijos vyriausybė patvirtino siekdama sumažinti koronaviruso protrūkio socialinį ir ekonominį poveikį, dydis (kaip BVP procentinė dalis) šiek tiek viršija Europos Sąjungos vidurkį.

2021 m. biudžete, dėl kurio nubalsuota 2020 m. gruodžio mėn. pradžioje, numatoma, kad taikant griežtesnę priežiūrą stebimas deficitas 2021 m. pasieks 3,9 % BVP. Komisijos 2020 m. rudens prognozėje pateikta 3,4 % BVP deficito prognozė ([6]). Pavasarį fiskalinė prognozė bus iš esmės atnaujinta atliekant 2021 m. stabilumo programos vertinimą. Primename, kad ir 2021 m. bus taikoma bendroji nukrypti leidžianti išlyga. Pagal ją leidžiama laikinai nukrypti nuo biudžeto reikalavimų, įskaitant Graikijos fiskalinius tikslus,

([6]) Komisijos 2020 m. rudens prognozėje neatsižvelgta nei į 2020 m. lapkričio mėn. pradėto antrojo viruso plitimo valdymo priemonių sugriežtinimo, fiskalinių priemonių pratęsimo reaguojant į antrąją pandemijos bangą ekonominį poveikį, nei į vėlesnio mokyklų bei mažmeninės prekybos įmonių uždarymo ir asmenų judumo apribojimo kai kuriuose regionuose, įskaitant Atėnus, ekonominį poveikį. Be to, nors į biudžetą įtrauktas numatomas investicijų pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę makroekonominis poveikis, Komisija tokį poveikį įvertins tik ateinančiais mėnesiais, kai bus pateikti pakankamai išsamūs planai.

stebimus taikant griežtesnę priežiūrą, jei tai nekelia pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutiniu laikotarpiu. Taryba taip pat rekomendavo ([7]) Graikijai, kai leis ekonominės sąlygos, vykdyti fiskalinę politiką, kuria siekiama užtikrinti apdairią vidutinio laikotarpio fiskalinę būklę ir skolos tvarumą, kartu didinant investicijas. 2021 m. biudžete numatoma, kad 2020 m. valdžios sektoriaus skola pasieks 209 %, o 2021 m. sumažės iki maždaug 200 %, o tai iš esmės atitinka Komisijos rudens prognozę.

Viešųjų finansų projekcijoms kyla didelė rizika. Netikrumas dėl pandemijos raidos tebėra didelis, o tai lemia didelę fiskalinę riziką, nes tolesnis viruso plitimo valdymo priemonių ir susijusios fiskalinės paramos, kuri turėtų būti ir tikslinga, ir laikina, pratęsimas, galėtų dar labiau padidinti fiskalines išlaidas. Krizei tęsiantis didės tikimybė, kad reikės pasinaudoti valstybės garantijomis. Be pandemijos, fiskalinę riziką ir toliau kelia sprendimai dėl pensijų skyrimo atgaline data ir bylos prieš valstybės nekilnojamojo turto bendrovę (ETAD). Kalbant apie teigiamus aspektus, tikimasi, kad Graikijai bus labai naudinga Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, nes bus suteikta didelio masto finansinė parama augimą skatinančioms reformoms ir investicijoms, kuriomis būtų teikiama didelė parama ekonomikai ir skatinamas potencialus augimas, o tai gali padėti pasiekti saugią fiskalinę būklę.

VALSTYBĖS FINANSAVIMAS

Finansavimo sąlygos tebėra palankios, o vyriausybė ir toliau turi didelį grynųjų pinigų rezervą. Vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumai dar sumažėjo ir nuo 2020 m. lapkričio mėn. vidurio 5 metų termino obligacijų pajamingumo skirtumai svyravo ties 70 bazinių punktų riba. Jų kintamumas taip pat buvo nedidelis. Palankias finansavimo sąlygas taip pat palaiko Europos Centrinio Banko skatinamoji pinigų politikos pozicija, įskaitant jo specialiąją pandeminę pirkimo programą. Vidutinės trukmės ir ilgalaikių skolų grąžinimo ir palūkanų mokėjimai 2021 m. bus nedideli ir sudarys apie 10 mlrd. EUR. Graikija planuoja surinkti 8–12 mlrd. EUR per naujas obligacijų emisijas, o tai prilygsta 2020 m. surinktai sumai. 2020 m. pabaigoje valdžios sektoriaus grynųjų pinigų rezervas sudarė apie 31 mlrd. EUR, o to pakaktų valdžios sektoriaus vidutinės trukmės ir ilgalaikėms skoloms grąžinti ir palūkanų mokėjimams padengti per ateinančius dvejus metus ([8]). 2021 m. sausio mėn. išleidusi 10 metų vyriausybės obligacijas Graikijos Respublika nuo metų pradžios surinko 3,5 mlrd. EUR. Pasiektas pelningumas buvo 0,81 %, t. y. istoriškai žemas tokio termino obligacijoms. Papildomi 2 mlrd. EUR buvo surinkti vykdant neviešą platinimą. Valdžios institucijos ketina grąžinti dalį paskolų iš Tarptautinio valiutos fondo, o tai yra sveikintinas žingsnis, padedantis sumažinti užsienio valiutos kurso riziką ir siunčiantis tinkamą signalą rinkoms.

2020 m. skolos tvarumo stebėsenos ataskaitoje pateikta visų valstybių narių skolos tvarumo analizė, pagrįsta 2020 m. rudens prognoze ([9]). Pagrindinis tos analizės scenarijus yra identiškas 8-ojoje griežtesnės priežiūros ataskaitoje paskelbtam scenarijui. Atnaujinta skolos tvarumo analizė bus pateikta kitoje griežtesnės priežiūros ataskaitoje.

([7]) 2020 m. liepos 20 d. Tarybos rekomendacija dėl Graikijos nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Graikijos stabilumo programos, OL C 282, 2020 8 26, p. 46.

([8]) Grynųjų pinigų rezervo sąskaitos likutis tebebuvo 15,7 mlrd. EUR. Grynųjų pinigų rezervas taip pat buvo sukauptas iš lėšų, išmokėtų pagal Europos stabilumo mechanizmo programą, ir yra skirtas skolos tvarkymo išlaidoms padengti. Graikija, gavusi Europos stabilumo mechanizmo valdymo organų pritarimą, šią sumą gali panaudoti ir kitais tikslais.

([9]) *Debt Sustainability Monitor, European Economy Institutional Paper*, Nr. 143, 2021 m. vasario mėn.

FINANSŲ SEKTORIAUS POKYČIAI

Tikėtina, kad bankų pelningumui ir toliau bus daromas spaudimas, nes palankios likvidumo sąlygos ir didelės vienkartinės prekybos portfelio pajamos tik iš dalies kompensavo padidėjusius atidėjinių poreikius. Dėl nuolatinio indėlių augimo tendencijos ir skatinamosios pinigų politikos sąlygų bankai išlaikė didelius grynųjų pinigų rezervus ir mažas finansavimo sąnaudas. Be to, jiems buvo naudingas itin didelis prekybos pelnas iš turimo vyriausybės obligacijų portfelio. Tačiau dėl atidėjinių sutelkimo laikotarpio pradžioje siekiant atsižvelgti į tikėtiną pandemijos poveikį, be kitų veiksnių, per pirmuosius devynis 2020 m. mėnesius visa bankų sistema atskaičius mokesčius patyrė nuostolių. Pelno perspektyva išliks sudėtinga ir tai varžys vidaus kapitalo formavimo pajėgumą. Neveiksnių paskolų pakeitimas vertybiniais popieriais turės teigiamą poveikį bankų rizikos sąnaudoms ir bankų balansuose atvers galimybių naujam skolinimui, tačiau tai taip pat lemia pradinį vienkartinį kapitalo nuostolį ir pasikartojančius grynųjų palūkanų pajamų nuostolius. Be to, pasibaigus moratoriumų galiojimui, dėl pablogėjusios turto kokybės gali dar labiau sumažėti jo vertė.

Neveiksnių paskolų sankaupa toliau mažėjo, daugiausia dėl programos „Hercules“ ir laikino moratoriumų poveikio. 2020 m. rugsėjo mėn. pabaigoje neveiksnių paskolų suma buvo 58,7 mlrd. EUR, t. y. 9,8 mlrd. EUR mažesnė nei 2019 m. gruodžio mėn., tačiau tik 1 mlrd. EUR mažesnė nei ankstesnį ketvirtį. Dėl to neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykis sumažėjo iki 35,8 %, bet tebėra didžiausias euro zonoje. Nepaisant pandemijos ir dėl to sumažėjusio sutvarkytų paskolų skaičiaus, 2020 m. padėtis nuolat gerėjo, daugiausia dėl 6,8 mlrd. EUR neveiksnių paskolų pardavimo ir dėl taikomų moratoriumų nulemto sumažėjusio naujų blogų paskolų srauto (per devynis mėnesius jų sumažėjo 58 %, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu ankstesniais metais). 2020 m. lapkričio mėn. paskolų, kurioms taikomi moratoriumai, vertė siekė 20,8 mlrd. EUR, t. y. daugiau kaip 12 % paskolų portfelio, ir jos maždaug tolygiai paskirstė tarp įmonių ir namų ūkių. Dėl bankų vykdomo neveiksnių paskolų mažinimo taip pat išaugo valdymo įmonių, kurios nėra bankai, vaidmuo – nuo 2020 m. rugsėjo mėn. pabaigos jos valdo 33 mlrd. EUR paskolų, t. y. 40 % daugiau nei 2019 m. pabaigoje.

Kaip ir kitose valstybėse narėse, pasibaigus moratoriumų galiojimui turto kokybė ateityje vėl gali pablogėti. Didelė paskolų, kurioms taikomi moratoriumai, suma ir neįspūdingi bankų perspektyvių paskolų restruktūrizavimo rezultatai rodo didelę riziką turto kokybei, nes moratoriumai iš esmės baigė galioti 2020 m. pabaigoje. Dėl to turto vertė gali vėl sumažėti, jei iki šiol į apskaitą įtraukti atidėjiniai nevisiškai atspindi galutinį pandemijos poveikį paskolų portfeliui. Tačiau paskolų pagrindinei gyvenamajai vietai įsigyti, sudarančių didelę mažmeninių paskolų portfelio dalį, rizika bus sumažinta taikant laikiną grąžinimo subsidijos schemą, kurią valdžios institucijos parengė nuo koronaviruso pandemijos nukentėjusiems skolininkams (schema „Gefyra“). Subsidijų mokėjimai pagal šią schemą jau pradėti. Valdžios institucijos rengia panašią schemą verslo paskoloms subsidijuoti. Ši schema turės būti labai kruopščiai parengta, įtraukiant atitinkamas apsaugos nuo neatsakingo elgesio rizikos priemones. Be to, siūlydami tarpinius produktus, leidžiančius laipsniškai atkurti mokėjimų struktūrą, bankai stengsis, kad paskolos, kurioms šiuo metu taikomi moratoriumai, nebūtų perkeliamos į padidintos kredito rizikos kategoriją, nes tai reikštų didesnius atidėjinių poreikius. Tiksli tokių produktų priežiūros tvarka ir susijusios kapitalo sąnaudos turės būti aptartos su priežiūros institucijomis. Ateityje planuojamas pakeitimas vertybiniais popieriais pagal programą „Hercules“ tebėra pagrindinis neveiksnių paskolų mažinimo veiksnys.

Valdžios institucijų patvirtintos paramos priemonės dar labiau sustiprino įmonėms teikiamų kreditų augimą, palengvindamos galimybes gauti kreditą ir mažesnėms įmonėms. Pagal su Covid-19 susijusią Graikijos plėtros banko įmonių garantijų schemą ir palūkanų subsidijų schemą (TEPIX-II) 2020 m. išmokėta 4,6 mlrd. EUR vertės paskolų įmonėms ir 2 mlrd. EUR – mažosioms bei vidutinėms įmonėms; tai sudarė iš viso apie 40 % bendrų įmonėms suteiktų paskolų srautų per metus. Dėl to didelių įmonių vidutiniai mėnesiniai bendrieji paskolų srautai ([10]) padidėjo daugiau nei dvigubai, o mažųjų ir vidutinių įmonių – taip pat gerokai išaugo. Šiuos išaugusius kreditus įmonės daugiausia naudojo savo apyvartinio kapitalo poreikiams tenkinti ir likvidumo atsargoms kaupti. Kalbant apie kredito kainą, nors nominaliosios skolinimo įmonėms palūkanų normos priartėjo prie rekordiškai žemo lygio, nuo 2020 m. rugsėjo mėn. jos didėjo, ypač mažesnių paskolų atveju, o tai rodo padidėjusią kredito riziką. Kalbant apie skolinimo namų ūkiams augimą, jis tebėra neigiamas ir skolinimasis nuolat brangsta.

Valdžios institucijos rengia Graikijos finansinio stabilumo fondui taikomo įstatymo pakeitimą. Šiuo pakeitimu Fondui bus leidžiama kaip privačiam investuotojui dalyvauti ateityje didinant bankų, kuriuose jis turi akcijų, akcinį kapitalą.

([10]) Nustatyto termino paskolos. Šaltinis – Graikijos bankas